

Ozvučena priča kao način poticanja dječjeg glazbenog stvaralaštva

Petričević, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:660262>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**KATARINA PETRIČEVIĆ
DIPLOMSKI RAD**

**OZVUČENA PRIČA KAO NAČIN
POTICANJA DJEČJEG GLAZBENOG
STVARALAŠTVA**

Zagreb, listopad 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Katarina Petričević

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Ozvučena priča kao način poticanja dječjeg
glazbenog stvaralaštva

MENTOR: dr.sc. Blaženka Bačlija Sušić

SUMENTOR: doc. dr. sc. Marina Gabelica

Zagreb, listopad 2018.

Sadržaj

Sažetak	3
Summary	4
1. Uvod.....	5
2.Dječje glazbeno stvaralaštvo.....	6
1.1. Preduvjeti za glazbeni razvoj djece predškolske dobi.....	7
1.2. Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama	8
1.3. Glazbene kompetencije odgojitelja.....	11
1.4. Glazbena terapija	13
1.5. Glazbene igre i učenje.....	14
1.6. Ples pisanja.....	16
2. Priča	21
2.1. Odabir priče	21
2.2. Pripovijedanje	23
3. Ozvučena priča.....	25
3.1. Zvučni pejzaž.....	26
3.2. Primjeri zvučnih igara.....	27
3.3. Stvaranje priče uz pomoć osjetila sluha.....	28
3.4. Vježbe za povezivanje pokreta, zvuka, riječi i teksta	28
3.5. Onomatopejsko ozvučivanje pjesme.....	30
ZAKLJUČAK.....	33
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	35

Sažetak

U radu se ukazuje na značaj poticanja i provođenja glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u ranoj i predškolskoj dobi te dobrobit glazbe i priče za dječji razvoj. Glazbene i glazbeno-stvaralačke aktivnosti potrebno je poticati od djetetove rane dobi kako u obiteljskom okruženju tako i u okviru odgojno-obrazovne ustanove. Pri provođenju glazbenih aktivnosti u vrtiću osobito značajnu ulogu ima odgojitelj i njegove glazbene kompetencije kao i poticajno glazbeno okruženje. Djecu je moguće zainteresirati za glazbu različitim glazbenim igrama i aktivnostima.

Priča ima važnu ulogu u svim područjima dječjeg razvoja te ujedno predstavlja značajno motivacijsko sredstvo. Ona integrira različita umjetnička područja kao primjerice glazbeno, likovno, dramsko itd; a ujedno i daje određenu sigurnost i toplinu, te potiče samopouzdanje djeteta. Važno je da odgojitelj odabere kvalitetnu priču, ali i da djeci na zanimljiv i privlačan način prenese priču. Sadržaje djeca i odgojitelji osmišljavaju zajedno, a kod realizacije aktivnosti potrebno je veću pozornost usmjeriti na sam kreativni proces, a manje na produkt. Ozvučena priča kao način poticanja dječjeg glazbenog stvaralaštva je priča obogaćena zvukovima i glazbom a ona djeci najčešće predstavlja nešto novo, zanimljivo, što do sada nisu čuli. Brojni su načini kako priču možemo povezati s različitim umjetnostima kako bi djeci bila još zanimljivija.

Ključne riječi: Dijete, glazba, priča, ozvučena priča.

Summary

This paper shows the importance of the musical activities, music and stories in early childhood and preeschool age and benefits of stories and music for children's development. Starting from an early age, it is important to direct children on musical contents in family home as well as in the kindergarten. Preschool teacher as an expert entrusted with early education and care of children has an important role in the implementation of activities. Children can be interested in music by different musical games and activities.

Story also has an important role in children's development, it is connection between different areas and motivation for artistic expression. Story integrates different areas of the art, for example music, arts and drama, and story also helps children to feel safe and it encourage their self-confidence. Teacher has a big role in choosing activities, encouraging children on activities and in the implementation of the activities. Children and teacher choose the contents together and in realisation of the activities it is more important to focus on the creative process, not on the product. Story enriched with the music or sounds is the path toward hollistic children's development which are tendencies of modern pedagogy. Children are interested in new things, things they have not explored, seen or heard, almost every story can be like that if it is enriched with the music and sounds

Key words: Child, Music, Story, Sound story

1. Uvod

Glazba ima veliki značaj u životu odraslih, a tako i u životu djece. Ona pozitivno utječe na dječji razvoj, učenje, potiče na kreativnost i stvaralaštvo. Koristi se, ne samo u osobne svrhe, za zabavu i opuštanje već i u medicinske svrhe, utječe na raspoloženje i potiče koncentraciju. Velika je blagodat i u razvoju djece na socijalnom, spoznajnom i emotivnom području.

Već od najranije dobi djecu je potrebno usmjeravati na glazbene sadržaje, kako u obiteljskom domu, tako i u vrtiću. Istraživanje glazbe i stvaranje glazbe za dijete može biti nepresušan izvor zabave, ali je ono korisno za razvoj samostalnosti i iskušavanje vlastitih mogućnosti. Većina glazbenih pedagoga smatra kako su za pravilan razvoj najvažniji poticajna okolina te utjecaj glazbe na opći, estetski, moralni, tjelesni i intelektualni razvoj. Odgojitelj kao stručnjak kojemu je povjeren rani odgoj i obrazovanje djece ima vrlo važnu ulogu u odabiru primjerenih aktivnosti, poticanju djece na aktivnosti i same provedbe aktivnosti. Svoja znanja i kompetencije treba usavršavati, te njegovati proces cjeloživotnog učenja. Priča, koja također ima veliku razvojnu ulogu kod djece, obogaćena glazbom ili zvukovima predstavlja put prema cjelovitom razvoju djece, odnosno integraciji više razvojnih područja kojemu teži suvremena pedagogija. Ona je i poveznica između različitih područja, ali i motivacija za umjetničko izražavanje. Svatko doživljava glazbu na individualan način, a djeci je zanimljivo ono što je novo, što do sada nisu istražili, vidjeli ni čuli, a to može biti gotovo svaka priča ukoliko se obogati zvukovima i glazbom.

Glazbom možemo dočarati posebno okruženje u kojem želimo da se djeca zamisle, omogućiti bolje uživanje u priču i potaknuti izražavanje emocija. Ozvučena priča, osim što potiče različite aspekte dječjeg razvoja, unosi novost u vrtićku svakodnevicu i čini ju bogatijom i zanimljivijom.

2.Dječje glazbeno stvaralaštvo

Prema novoj paradigmi odgoja i obrazovanja predškolske djece, holističkom pristupu, djetetov razvoj treba shvatiti cjelovito, kroz zajedničko življenje s odraslima i drugom djecom. Takvom razvoju pridonosi kvalitetna organizacija rada u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kroz jasno postavljene ciljeve i zadaće, primjerene sadržaje, strategije, individualni pristup i stimulativnu okolinu. Kvalitetno okruženje trebalo bi biti ispunjeno različitim poticajima koje dijete slobodno izabire u skladu sa svojim željama i sposobnostima. Djeca u ustanovama za rani i predškolski odgoj, konkretnije kroz centre aktivnosti u svojoj skupini, stječu znanja, istražuju, stvaraju, propituju i zaključuju. Stavljajući u prvi plan kompetencije i uspjeh djeteta, podržava se djetetova samostalnost, odgovornost, inicijativa i originalnost, što omogućuje stvaranje pozitivne slike o sebi. Učenje u vrtiću je važan dio kvalitetnog odrastanja, te je u spoznajno-emocionalno-socijalnom kontekstu jedinstveno.

Umjetnost čini bitnu sastavnicu predškolskog odgoja i obrazovanja. Stvaranje, doživljaj, opažanje, izražavanje, razumijevanje i procjenjivanje umjetničkih djela dio su umjetničkog odgoja. U predškolskoj dobi opažanje postaje svjesnije, stoga je potrebno razvijati opažajne i doživljajne elemente, koji omogućuju izražavanje dojmova na različite načine, crtežom, govorom, pokretom. U ovom razdoblju oblikuje se i dječje mišljenje, a dječji prvobitni osjetilni i intuitivni impulsi prelaze u racionalno-logičke. Kroz različite kreativne aktivnosti utječe se na kulturu djece, oblikuje se njihova estetska percepcija, te se razvijaju i unapređuju njihove stvaralačke sposobnosti. Radom na umjetničkom području potiče se dječji cjelokupan psihofizički, emocionalni, moralni, duhovni i tjelesni razvoj i naglašava kulturna i estetska dimenzija odgoja i obrazovanja(Vidulin, 2016).

„Budući da je estetski sud podložan promjenama te da na njega utječu mnogobrojni čimbenici, umjetničkim aktivnostima valja pristupiti pažljivo pa je potreban uzor koji će poticati dječje kreativne potencijale i pomoći da se oni uobliče i korigiraju. Stoga, umjetničkom području u predškolskim ustanovama valja pristupiti stručno i pedagoški, poznavajući sve aspekte i faze dječjega psihofizičkog razvoja i mogućnosti glazbeno-pedagoškoga rada u predškolskim ustanovama.“

(Vidulin, 2016, str.222)

Prema Čudini – Obradović razvoj glazbene sposobnosti može se podijeliti na 9 faza razvoja:

1. Faza slušanja (0-6 mjeseci)
2. Faza motoričke reakcije na glazbu (6-9 mjeseci)
3. Faza prve glazbene reakcije (9-18 mjeseci)
4. Faza prave glazbene reakcije (18 mjeseci-3 godine)
5. Faza imaginativne pjesme (3-4 godine)
6. Faza razvoja ritma (5-6 godina)
7. Faza stabilizacije glazbenih sposobnosti (6-9 godina)
8. Faza estetskog procjenjivanja (11 godina)
9. Glazbena zrelost (17 godina)

Glazbene sposobnosti su složene mentalne funkcije za čiji razvoj je važan udio genetskih činitelja, vlastite aktivnosti pojedinca, najranija iskustva s glazbom te poticajna socijalna sredina (Miočić, 2012).

1.1. Preduvjeti za glazbeni razvoj djece predškolske dobi

Mnoga istraživanja dokazala su da glazba, odnosno zvuk, utječe na osobu već od njezina začeca. Određeni zvuk može stimulirati fetus, a on ga nakon rođenja može i prepoznati. Glazba u dojenačkoj dobi može potaknuti na sisanje i imati utjecaj na dobivanje tjelesne težine kod prerano rođene djece. U ranoj dobi djeca dolaze u kontakt s glazbom i kroz interakciju s majkom, njezinim pjevanim govorom, putem muzičkih igri i uporabu glazbenih igračaka, što ubrzava razvoj govora (Hallam, 2003).

Većina suvremenih pedagogija zagovara što ranije, planski i neprekidno usmjeravanje djetetove pozornosti na glazbene sadržaje i poticanje na reprodukciju u vidu govorno-glazbenih aktivnosti. Planirane aktivnosti vode prema glazbenom, ali i cjelovitom razvoju. Iako bi razvoj glazbenih sposobnosti trebao započeti već u obiteljskom domu, često je slučaj da se to i ne dogodi, pa su velika očekivanja od predškolskih ustanova, u kojima započinje sustavan glazbeni odgoj. Glazbeni odgoj i obrazovanje povjereni su odgojiteljima, koji pronalaze aktivnosti primjerene dobi djece i izlažu djecu različitim glazbenim i izvanglazbenim podražajima. U procesu

glazbenog odgoja djece potrebno je obratiti pozornost na tri važna preduvjeta za unapređivanje njihovih glazbenih potencijala i mogućnosti - muzikalnost, postojeće glazbene sposobnosti i glazbenu inteligenciju.

Kozić (prema Vidulin, 2016) smatra da muzikalnost obuhvaća širok spektar glazbenih sposobnosti, vještina, znanja, senzibilnosti i iskustva, koji su drukčiji kod svakog pojedinca. Radoš (2010) smatra da muzikalnost označava reagiranje na glazbu te osjetljivost na vrijednost glazbe i njezina ekspresivna svojstva. Osim navedenog, muzikalnost obuhvaća doživljaj glazbe, pamćenje, razumijevanje, reprodukciju, vrednovanja glazbe te sposobnost organizacije u glazbi. Glazbena sposobnost je mogućnost uspješnog djelovanja i svladavanja glazbenog zadatka uz veliki udio nasljednog čimbenika. Glazbena sposobnost se razvija i stoga ju valja usmjeravati, poticati i pratiti. Gardner (prema Vidulin, 2016) vidi glazbenu inteligenciju kao složenu cjelinu kognitivnih operacija koje omogućavaju pojedincu da opazi, osmisli, organizira i preoblikuje glazbene obrasce u manje ili veće cjeline. Iako za neke glazbene reakcije postoji tipična dob u kojoj se pojavljuju, pojava nekih glazbenih reakcija uvjetovana je nasljednim čimbenicima. Stoga, iako su od temeljnog značaja, glazbene sposobnosti i glazbena inteligencija nisu dovoljni u objašnjavanju glazbenog razvoja djeteta. Njegov razvoj ovisi o nasljeđu, osobnosti, obiteljskom okruženju, želji, motivaciji i obrazovanju (Vidulin, 2016).

Dječja istraživanja i stvaranja, kao temelj budućih glazbenih aktivnosti, često su zanemarena i neshvaćena. Dječje prvo stvaranje plod je improvizacije sviranjem na svemu oko sebe, a kroz njega se očituje njegova mašta i kreativnost. Djeca u ranoj dobi nemaju potrebne vještine da bi izradili kreativni proizvod, stoga se stavlja naglasak na sam kreativni proces. Stvaranje nečeg novog i vlastitog podiže samopouzdanje i osjećaj vrijednosti te pobuđuje pozitivne emocije (Bačlija i Fišer, 2016).

1.2. Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama

Kroz umjetnička područja u predškolskoj ustanovi razvija se kreativno mišljenje, tj. uči se rješavati probleme na nove načine te se potiče na istraživanje. Kroz glazbenu umjetnost potiče se kritičko i estetsko promišljanje, stvaralaštvo, utječe se

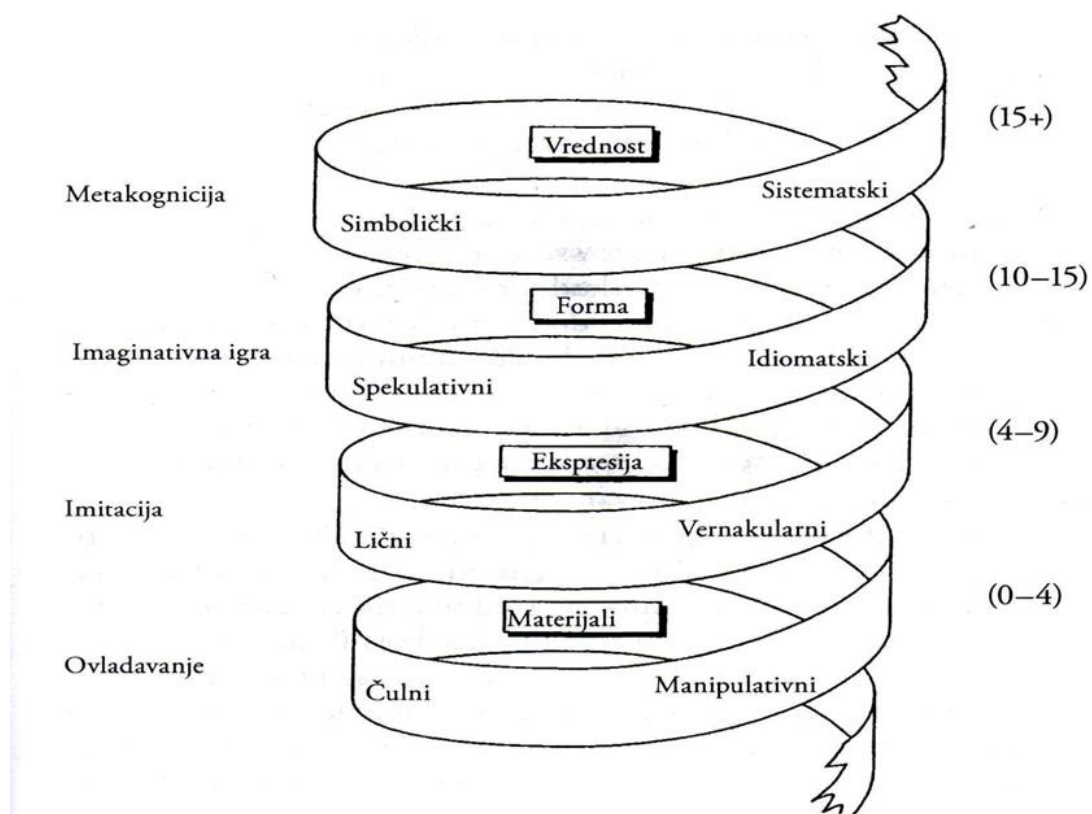
na spoznajno-vrijednosni razvoj, promiče se kultura življenja i vrijednost cjeloživotnog učenja(Miočić, 2012).

Urođene glazbene sposobnosti ili one potaknute od stimulativne okoline razvijaju se u vrtičkoj dobi. Glazbeni sluh, glas, glasovni aparat i ritamska preciznost su temelj svih glazbenih aktivnosti. Razvijanje ritma može pridonijeti razvoju motoričkih vještina i ublažavanju ili uklanjanju smetnji u govoru (Borota, 2016).

Glazbeni odgoj svakodnevno se provodi u predškolskim ustanovama te je sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa, a kroz njega se na aktivan način djeca upoznaju s glazbom i razvijaju glazbene vještine i sposobnosti. Radoš (2010) smatra da je razdoblje od 3. do 6. godine djetetova života najpovoljniji za dječji glazbeni razvoj. Swanwick i Tilman (prema Bačija Sušić, 2015) izradili su spiralu glazbenog razvoja koju su podijelili na četiri glavne razine do četvrte godine života, od pete do devete godine, od desete do petnaeste te nakon petnaeste godine djetetova života. Prva razina (razina materijala) predstavlja djetetovo ovladavanje glazbenim materijalom u manipulativnom i osjetilnom smislu. Drugu razinu karakterizira osobno izražavanje, posebno pjevanje. Treću razinu karakterizira djetetov kreativni doprinos. Četvrtu razinu neki ljudi nikada ne dostignu. Glazbenici postaju svjesni da glazba ima ulogu srodnu jeziku, pa se posebno posvećuju grupi tonskih boja i harmonijskoj progresiji, a napredni glazbenici nalaze nove inovativne načine pristupa glazbi.

Djeci u jasličkoj dobi potrebno je pobuditi interes i navikavati ih na glazbu kroz slušanje i otkrivanje glazbene okoline. Cilj takvih aktivnosti je pobuditi interes za zvučno u njihovom okruženju, razviti njihovu slušnu radoznalost i postaviti temelje za glazbeni razvoj. Brojalice, kratke pjesme i različite glazbene igre idealne su razvoj ritma, motorike i govora i potiču njihovo radosno raspoloženje. U fazi od treće godine do polaska u školu moguće je ostvariti uspješne rezultate u slušanju glazbe, pjevanju, glazbenim igrama i sviranju na udaraljkama. Kroz različite glazbene igre moguće je pobuđivati i razvijati interes za glazbu. U ovoj fazi započinje i konkretniji razvoj glazbenih sposobnosti, tj. sviranje i pjevanje postaju ritamsko-melodijski i precizniji. Svake sljedeće godine dječja su zvučna iskustva bogatija i proširenija. Od pete godine počinje se razvijati glazbeno pamćenje, veća preciznost u ritmu i melodiji, a posebna se pozornost posvećuje intonaciji, pravilnom pjevanju i analizi

glazbenog djela. Djeca u ovom razdoblju uče pjesmu po sluhu, lakše pamte riječi, brže svladavaju nove skladbe i počinju bolje shvaćati visinu i trajanje tona. Djeca kroz pjevanje zapažaju karakteristike ritma i melodije, kretanje tonova te karakter i ugođaj glazbe. Glazbi se često dodaju i pokreti koji olakšavaju pamćenje pjesme i teksta. Glazbene aktivnosti su najviše povezane s drugim područjima u predškolskoj dobi, tako da je tada glazba ujedno i način razvoja stvaralačkog identiteta u kojem se dijete razvija na spoznajnom, emotivnom i socijalnom području (Vidulin, 2016).

Slika 1. Spiralni model glazbenog razvoja(Swanwick i Tillman, 1986)¹

¹ Slika preuzeta iz knjige: Sloboda i Woody (2012). Psihologija za muzičare

Vrtičko okruženje trebalo bi doprinijeti i očuvanju tradicijskih vrijednosti. Brojne uspavanke, brojalice, rugalice, igre prstima, ritmičke igre i dječje pjesmice iz bogate povijesti dječjeg glazbenog stvaralaštva izražavaju dječju potrebu za kreativnošću (Bačlija i Fišer, 2016).

Glazbeni pedagozi razvrstavaju glazbena područja na različite načine. Primjerice slovenska glazbena pedagoginja Mira Voglar (1989) dijeli glazbena područja na pjevanje, slušanje glazbe, sviranje na dječjim instrumentima i izvođenje glazbenih didaktičkih igara. Olga Denac (2004) dijeli glazbene aktivnosti na slušanje glazbe, izvođenje glazbe i stvaranje glazbenih sadržaja. Bogdana Borota, također slovenska glazbena pedagoginja dijeli glazbene aktivnosti na osnovu djetetova ponašanja u tri kategorije:

1. Od prepoznavanja do izvođenja glazbenih sadržaja
2. Od izvođenja glazbenih sadržaja do igre glazbenih doživljaja
3. Od igre i glazbenih doživljaja do glazbenog iskustva i znanja (Borota, 2006).

Višnja Manasteriotti, hrvatska glazbena pedagoginja povezuje glazbeni odgoj sa slušnim sposobnostima i dijeli ih na šest elementarnih sposobnosti: sposobnost zapažanja razlike u visini tona, u jakosti tonova, zapažanja razlika u ritmu glazbe, u trajanju tonova i njihovih boja. Snježana Dobrota (2012) u glazbene aktivnosti svrstava pjevanje, glazbene igre, pokret uz pjevanje i uz glazbene igre, brojalice te slušanje glazbe.

Kroz različite podjele glazbenih aktivnosti od strane glazbenih pedagoga ipak se kroz sve podjele naglašava važnost poticajne okoline te utjecaj glazbe na opći, estetski, moralni, tjelesni i intelektualni razvoj (Miočić, 2012).

1.3. Glazbene kompetencije odgojitelja

Profesija odgojitelja je dinamična i složena, a temelji se na kontinuiranom učenju, razvoju i usavršavanju. S obzirom na društvene, znanstvene, a osobito predagoške promjene i spoznaje o dječjem razvoju u ranoj dobi, stavlja se veliki naglasak na kvalitetan odgoj i obrazovanje. Kompetencije koje bi odgojitelji trebali steći, tj. razvijati vježbom i nadograđivati obrazovanjem su: rad s informacijama,

tehnologijom i znanjem, rad s ljudima, te rad u zajednici i za zajednicu. Odgojitelji su prije uvođenja bolonjskog procesa tijekom studija imali samo dva glazbena kolegija, dok je danas situacija potpuno različita. Kompetencije koje bi odgojitelji trebali steći u okviru studija potiču na osvještavanje vlastitih kapaciteta i njihov razvoj. Glazbene nedostatke potrebno je uvidjeti i rješavati nadograđivanjem i obogaćivanjem znanja. Na taj način njeguje se proces cjeloživotnog učenja, ali i pridonosi kulturi predškolske ustanove i društva, te pridonosi osobnoj kulturi življenja (Miočić, 2012). Bačlija Sušić (2018) navodi darazvijena svijest odgojitelja o prioritetu i važnosti poticanja glazbenih aktivnosti predstavlja temelj svih vrsta aktivnosti koje se provode u suvremenoj odgojno-obrazovnoj praksi. Upravo razvijena svijest odgojitelja o dobrobitima glazbe za djetetov cjeloviti razvoj nadalje "potiče interes i motivaciju odgojitelja za stjecanjem i razvojem glazbenih kompetencija" (Bačlija Sušić, 2018, str. 125).

Pravodobno zadovoljavanje individualnih, ali i grupnih potreba djece ovisi o ispravnoj organizaciji procesa odgoja i njege, koja je uvjet interakcije i komunikacije odgojitelja i djeteta. Djetetov govorni, socio-emocionalni i intelektualni razvoj može biti stimuliran zajedničkim aktivnostima odgojitelja i djeteta (Petrović- Sočo, 1997).

Kako bi prepoznao glazbeno nadareno dijete i sam odgojitelj mora usvojiti određene kompetencije. Odgojitelj bi trebao znati demonstrirati, reproducirati i primijeniti u praksi različite glazbene sadržaje (Borota, 2016).

Odgojitelji u početnom glazbenom odgoju trebaju oslušivati djecu i prepoznati njihove interese. Svakodnevni rad u vrtiću potrebno je planirati, a samim time i svakodnevni rad na području glazbe. Uzimajući u obzir osobine i mogućnosti dječjeg glasa, osjećaja za metar i ritam, sposobnost pamćenja i reproduciranja te njegujući estetske glazbene vrijednosti, odgojitelji planiraju svakodnevne glazbene aktivnosti. Glazbeni odgoj podrazumijeva razvoj glazbenog sluha, razvoj i njegovanje glasa, sviranje na udaraljkama i drugim dječjim instrumentima, provođenje igara s pjevanjem, glazbene dramatizacije i priče, te poticanje samostalnog dječjeg glazbenog izražavanja. Način na koji se provodi glazbeni odgoj jednim dijelom ovisi o odgojiteljima i njihovim kompetencijama (Vidulin, 2016).

U istraživanju kompetencija studenata predškolskog odgoja (Bačlija Sušić, 2018) sudjelovala su 223 studenta. Većina studenata ocijenila je svoje kompetencije

ocjenom *dobar*, a kao najrazvijeniju kompetenciju najviše studenata je navelo usvajanje i ponavljanje brojalica. Kao kompetenciju koja je najviše povezana s kreativnim glazbenim aktivnostima naveli su slušanje i oponašanje zvukova. Studenti se najkompetentnije osjećaju u provođenju aktivnosti usvajanja i ponavljanja pjesmica uz pratnju instrumenta, stvaranje glazbe i igra s ručno napravljenim zvečkama ili dječjim instrumentima. Aktivnosti koje najviše provode u praksi su slušanje, prepoznavanje i oponašanje zvukova i varijacije melodije, ritma, tempa te pjesmice i brojalice. Ispitani studenti smatraju da najviše trebaju razvijati kompetenciju sviranja glavnog instrumenta, a najmanje kod sviranja zvečkama i dječjim instrumentarijem.

1.4. Glazbena terapija

Glazba se često koristi u različitim životnim situacijama- za opuštanje, zabavu itd., ali i u mnogim medicinskim područjima- poboljšanje imunološkog sustava, ublažavanje bolova, ublažavanje simptoma kod ljudi u psihijatrijskim bolnicama i sl. Glazba na taj način pomaže i djeci s teškoćama u učenju, povećava koncentraciju, pomaže da usredotoče pažnju, poboljšaju govor, promatranje, oponašanje i pokretanje ideja. Mnoga istraživanja pokazala su da djeca s teškoćama u učenju pozitivno reaguju na glazbu kada im se nudi kao nagrada. Tada smanjuju agresivno ponašanje i bolje usmjeravaju pažnju. Djeca s ozbiljnijim teškoćama u učenju u prošlosti su teško mogla sudjelovati u glazbenim aktivnostima. Razvojem tehnologije, djeci se omogućilo da istražuju, otkrivaju i oblikuju svoju glazbu. Glazbene aktivnosti su vrlo korisne i za djecu s disleksijom te s problemima u ponašanju, a kroz muziciranje i glazbene igre, djeca pokazuju vrlo pozitivne rezultate. Improvizacijska glazbena terapija dovodi i do znatnog poboljšanja u komunikaciji kod djece s autizmom te kod dijagnosticiranja autizma (Hallam, 2003).

Glazbu ne osjećamo samo osjetilom sluha već cijelim svojim bićem, a glazbom možemo utjecati na čitav niz psihičkih i somatskih funkcija. Svojim opuštajućim djelovanjem glazba može pomoći u oporavku kod djece s akutnim bolestima. Odgovor na glazbene stimulacije ovisi o vrsti glazbe, načinu primjene, tjelesnoj konstituciji, dobi i mnogim drugim čimbenicima iz djetetove okoline. Tokom procesa dijagnosticiranja i rehabilitacije djece s teškoćama u razvoju, stimulacija

glazbom se povezuje sa stimulacijom govora, osjeta, motorike i spoznajnim razvojem. Djeca obično kreću na rehabilitaciju između druge i treće godine, a glazba u tom razdoblju može biti od presudne važnosti jer djeca tada počinju spontano osluškivati nove zvukove koje do tada nije čulo. Pri prvom susretu s glazbom dijete pokušava proizvesti zvuk, stoga poticanje glazbom i njezinim elementima otkrivaju djetetu novi svijet koji potiče ne samo usvajanje glazbe, već i ovladavanje kretanjem, ravnotežom, finom motorikom, usvajanje verbalne i neverbalne komunikacije i shvaćanje socijalnog ponašanja (Majsec Vrbančić, 2009).

1.5. Glazbene igre i učenje

Igre predstavljaju veliki značaj u procesu odgoja i obrazovanja, a kroz njih se potiče prirodna radoznalost djeteta, razvijaju se sposobnosti zapažanja i izražavanja (pamćenje, govor, mišljenje). Kroz igru se djeci otvara prostor za samostalnu interpretaciju, kreativnost te iskušavanje vlastitih mogućnosti, pomoć su u prilagodbi na svijet i potiču razvijanje društveno – moralnih normi ponašanja. Igra je potpuno prirodna stvar u djetetovu životu i potpuno okupira njegovu pozornost i koncentraciju te bi kroz nju trebalo učiti. Djeca obraćaju pozornost na ono što im je zanimljivo, neobično i novo. Ako za vrijeme igre dijete osjeća radost i zadovoljstvo, stvara pozitivne emocije te bolje pamti sadržaje koje igra sadrži. Ako se dijete zasiti nekom igrom i počne mu padati koncentracija, potrebno je napraviti kraću pauzu. Na igru mogu utjecati različiti čimbenici: roditelji, odgojitelji iz vrtića, učitelji i druga djeca.

Razvoj dječjih glazbenih i pjevačkih sposobnosti treba se razvijati postepeno. Na muzikalnost utječu nasljeđe, obitelj, predškolske ustanove i škola, a za njihov razvoj odgovorni su odgojitelji i učitelji. Glazbena sposobnost podrazumijeva sljedeće: osjećaj za intonaciju, uočavanje dinamike, uočavanje tempa, osjećaj za ritam, kretanje uz glazbu, pamćenje glazbenih cjelina, prepoznavanje melodije, osjećaj za skupno muziciranje, razlikovanje visine, razlikovanje boje tona, sposobnost transponiranja, sposobnost improviziranja. Ako kod djeteta postoji interes za glazbu, odgojitelj treba razviti želju za sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima. Već od rane dobi djeca razlikuju visoke i duboke tonove, brzi i spori tempo, prepoznaju instrumente i sl. Djecu bi trebalo poticati i na aktivno slušanje glazbe, ples te

izvođenje prikladnih pokreta praćenjem tempa i ritma. Prvi susret djece s pjevanjem treba biti jednostavan, a izabrati se trebaju pjesme manjeg opsega i primjerenog teksta. Djeca vole lako pamtljive pjesme o stvarima i pojavama koje su im poznate.

Manasteriotti (1987) dijeli glazbene igre u tri skupine:

- Glazbene igre s pjevanjem

Ovo je vrsta pokretnih igara, a svaka ima ustaljena pravila koja se primjenjuju tijekom pjevanja napjeva koji je djetetu vrlo pristupačan i jednostavan. Pjesma koja se pjeva uz igru trebala bi imati sve značajke dobre pjesme. Igre s pjevanjem se izvode na način da djeca pjevaju pjesmu i pokretima oponašaju tekst. Svaka igra zahtjeva fizički napor, pa opseg melodije treba biti malen, a ritam jednostavan. Prvo treba dobro naučiti pjevati pjesmu, a potom izvoditi pokrete.

Igre s pjevanjem dijele se na:

-igre s pjevanjem u krugu – kolu

- igre u koloni

-igre slobodnih oblika

-igre mješovitih oblika

Igre s pjevanjem u krugu čine najveću skupinu (npr. Mi smo djeca vesela, Teče, teče bistra voda, Savila se bijela loza vinova). Djeca pokretima zajednički oponašaju prizore iz teksta pjesme. Na ovaj način potiče se kreativnost, stvaralaštvo, samostalnost i sloboda izražavanja. Igre u koloni izvode se u obliku linije u kojoj su djeca poredana jedan iza drugoga i u kojoj glavnu ulogu ima dijete, a pri ponavljanju se djeca mogu izmjenjivati u glavnoj ulozi. Igre slobodnih oblika najslobodnija je skupina igara s pjevanjem jer se izvode u slobodnim oblicima koji ovise o sadržaju pjesme. Igre mješovitih oblika su kombinacija dvaju ili više osnovnih oblika.

- Glazbene igre s ritmovima/melodijama

Ove igre temelje se na imitaciji, a izvode se na način da odgojitelj pljeskanjem, sviranjem udaraljki, tijelom kao instrumentom izvodi ritamsku frazu, a djeca ju zajedno ponavljaju. Nakon toga djeca mogu sama smišljati i izvoditi fraze, a da druga djeca ponavljaju.

- Brojalice

Brojalicama razvijamo osjećaj za ritam, glazbeno pamćenje te sposobnost točnog intoniranja, a dijelimo ih na govorne i pjevane. Govorne se izvode na slobodno izabranoj visini glasa i na istome tonu, a pjevane brojalice se sastoji od barem dva tona različite visine (Milinović, 2015).

1.6. Ples pisanja

Jedna od metoda koja se pokazala vrlo učinkovitom u radu s djecom s teškoćama u razvoju je ples pisanja. Pisanje rukom osobno je i kreativno umijeće potisnuto pod pritiskom tehnologije. Ono nam pomaže vizualno oblikovati i izraziti naše misli. Za pisanje je potrebna ravnoteža cijelog tijela i veza sa slovima. Ples pisanja razvila je Ragnhild Oussoren, kombinirajući grafološke vještine s likovnom umjetnošću i glazbom. Ples pisanja kao metoda namijenjen je djeci od 3 do 12 godina.

Pomoću ove metode djeca na prirodan i zabavan način usvajaju pokrete pisanja. Ples pisanja pomaže i u stvaranju pozitivne slike o sebi jer u njemu ništa nije pogrešno i svako dijete može postići uspjeh.

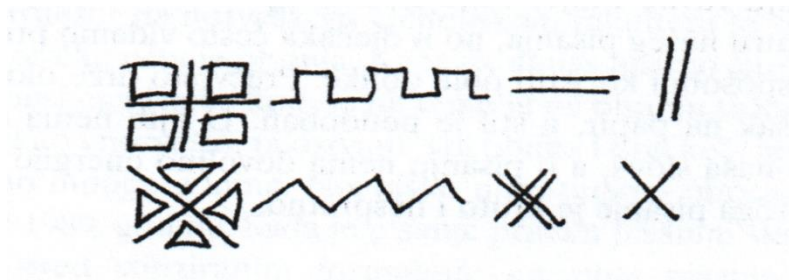
Ples pisanja je cjelovita i usklađena metoda koja stvara psihički i fizički ritam i ravnotežu.

Cilj ove metode je kombinirati:

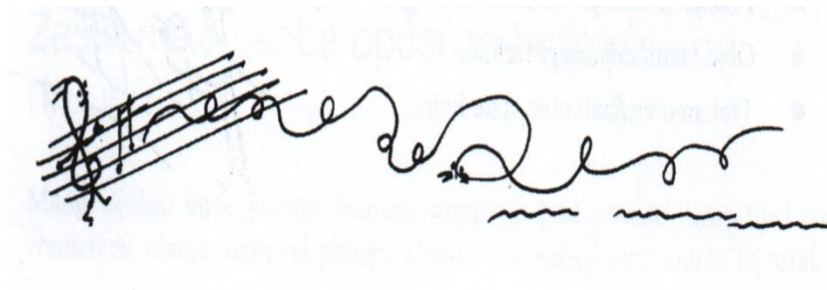
- Ritam i melodiju
- Um i emocije
- Tijelo i dušu
- Napetost i opuštenost
- Senzomotoriku i psihomotoriku
- Oblik, pokret i raspodjelu

Osnovni pokreti Plesa pisanja:

1. Ravni oblici/ linije – napeti su i čvrsti, dolaze uz ritam i brojanje.

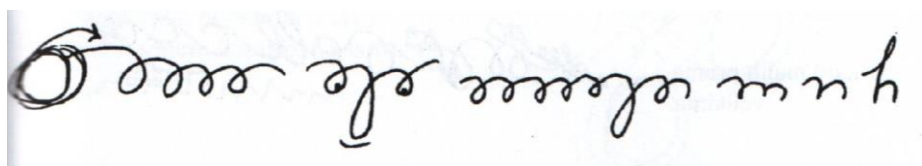

2. Obli oblici- meki i opuštani. Pripadaju melodiji i fleksibilnosti.

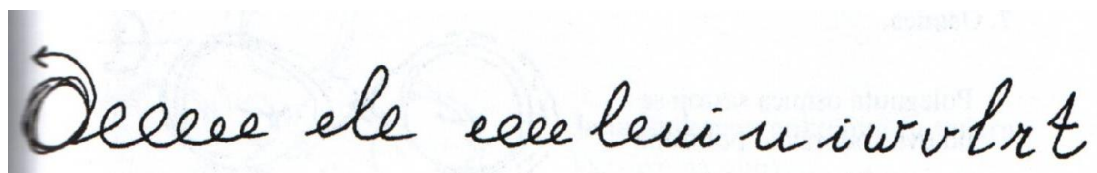

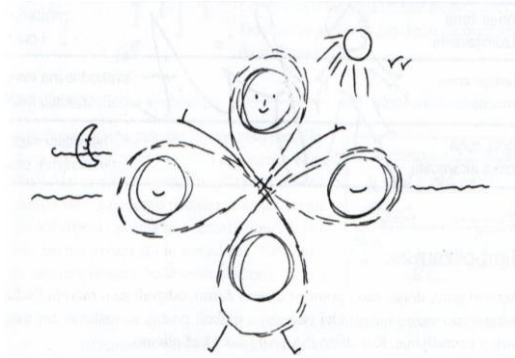
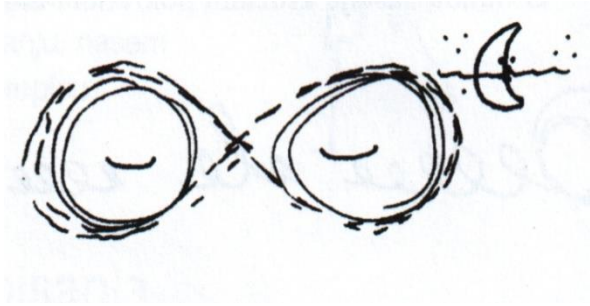
3. Kružni pokreti-mogu ići ulijevo ili udesno.

Arkade

Girlande

Ples pisanja sadrži devet različitih tema:

1.VULKAN

Osjećaj oslobađanja. Prikaz i podjela površine- zagrijavanje, grijanje. Stimuliranje pokreta pisanja. Prilika za razgovor o tijelu i osjećajima. Uvježbava se pisanje petlji prema gore i prema dolje.

2. U PRIRODI

Poticanje mašte i opuštanje. To je prilika za razgovor o stvarnosti i o snovima. Potiče povezivanje i sklad u pisanju.

3.KRUGOVI I OSMICE

Stvara opuštajuću atmosferu. Logičko mišljenje. Rješavanje problema i sukoba. Stimulira se tečno pisanje.

4.ROBOT

Zagrijavanje, koordinacija tijela. Neovisnost i ustrajnost. Jača se asertivnost. Stimulira se pisanje jasnih i tečnih uglova.

5.VLAK

Stimulira suprotne signale. Povećava brzinu pisanja i uvježbava se povezivanje slova. Razvija svijest o disanju. Vježba "Vlak" pomaže u izradi petlji u pisanju.

6.RASTUĆE DRVO

Naglašava temelj, disciplinu i spontanost, organizaciju i improvizaciju, koordinaciju tijela i pokreta pri pisanju. U ovoj temi vježbaju se mnogi od osnovnih pokreta pisanja.

7.SREBRNA KRILA NAD MOREM

Svijest o razlici između stanja napetosti i opuštenosti. Potiče na raspravu o iskustvima i osjećajima. Vježba se tečnost u pisanju.

8.MAČKE

Stimulira se svijest o vlastitom tijelu, koordinacija očiju, ruke i ušiju. Važni pokreti i linije za povezivanje oblika slova: a, c, d i g

9.MANDALA

Vježba za oči i vježba organizacije. Stimulira svijest od sebi i osjećaj odgovornosti. Povećava sigurnost osnovnih pokreta skraćenim ponavljanjem svih različitih tema Plesa pisanja.

Uz svaku temu dolazi glazbeni predložak.Tema sadrži maštovito crtanje uz glazbu, a metodu je bolje koristiti češće i u kraćim razdobljima .Pisano crtanje možemo izvoditi kredom, mokrom spužvom po ploči, komadom gline, tekućom temperom, koristeći pjenu za brijanje, pijesak, vodu(Oussoren, 2008).

2. Priča

Djeca predškolske dobi preko simboličkih radnji spoznaju svijet, a uz pomoć priča prerađuju svoje dojmove, spoznaje i okoliš. Djeca u pričama dobivaju materijal za obogaćivanje i građenje unutarnjeg svijeta predodžbi, a kroz pričanje priča svoj unutarnji svijet dijele s drugima. Pričanje priča znači da ulazimo u raznovrsnu komunikaciju s djecom jer pričanje stvara odnos, bliskost, potiče djecu na spontani govor, a djeca upoznaju i nas same. Djeca su danas izložena velikom utjecaju medija, slikama s televizije, računala, reklama itd. Tijekom pričanja dijete stvara slike u sebi na temelju riječi, a zbog svih vanjskih slika kojima su izloženi, sposobnost stvaranja unutarnjih slika je manja. Kod djece se tokom slušanja priče može primijetiti nemir, nestrpljivost, pa čak i nepovjerenje prema sadržaju, zbog toga je potrebno obogatiti priču drugim elementima koji djeluju na sva osjetila (Velički, 2013).

Susret s pričom i pričanje priče potiče djecu na interakciju, a ne samo na jednosmjerno prenošenje sadržaja. Upoznavanje priče lakše je uz pomoć pomagala, primjerice slike, lutke, instrumenti i sl., kako bi pobudili što više osjetila. Odgojitelj treba slušati, a zatim i poticati djecu da se izražavaju. Osim toga, važno je i da slušaju i uvažavaju jedni druge i uče se strpljivosti čekajući svoj red za govor. (Petrović- Sočo, 1997)

Komunikacija odgojitelja i djeteta temelji se na stvaranju socio-emocionalne veze koja se razvija kroz svakodnevnu interakciju i aktivnosti. Priče, slikovnice, lutkarske dramatizacije i igre pomažu u uspostavljanju verbalne komunikacije odgojitelja s djetetom i razumijevanju djetetovog govora. Takve situacije bi odgojitelj trebao koristiti za izazivanje spontanog govora kod djece i zanimanja za raznoliku uporabu govora (Petrović- Sočo, 1997).

2.1. Odabir priče

Odabir priče za pričanje je zahtjevan zadatak. Roditelji i odgojitelji često traže preporuku za priče koje odgovaraju djeci određene dobi. Jedna priča može različito utjecati na djecu iste dobi, stoga starost djeteta ne može biti polazište pri odabiru. Ne treba zanemariti individualni pristup djetetu, što dijete zanima i što ga pokreće. Djeca se mogu uživjeti u priču i poistovjetiti se s njom samo kada pripovjedač uvažava

jedinstvenost dječjeg svijeta i dječja stvarnost mu je polazište za pričanje priča. Na odraslima je da pronađu i ponude djetetu kvalitetno autorsko djelo iz dječje književnosti, narodne priče ili predaje. Priče koje pričamo djeci u ranoj dobi su kratke, ritmične i nježnije te graniče s pjevušenjem, npr. uspavanke, malešnice, tapšalice i kratke rimovane priče. U drugoj i trećoj godini djetetov govor još nije opušten kao govor odraslih. U slušanje je uključeno cijelo tijelo te s govornikom ponavljaju riječi koje slušaju. U ovoj dobi su najprimjerenije igre prstima i kratke ritmične priče. Od treće do pete godine govor je još uvijek osjetilni doživljaj, zvučno i glasovno iskustvo. U ovoj dobi se nastavlja s ritmičnim pričama, ali se postepeno uvode čudesni elementi. Priče za djecu stariju od tri godine trebale bi sadržavati određenu akciju, radnja bi trebala biti podijeljena u manje epizode, a likovi bi trebali biti jednostavni. Također bi se neki dijelovi priče trebali ponavljati jer djeci tako pružamo sigurnost poznatoga, određenu napetost i omogućuje iznenadni obrat (Velički, 2013).

Priče koje ćemo posredovati djeci dijele se na sljedeći način:

Malešnice i rimovane priče- prenose ugodu i ljubav te ohrabruju za komunikaciju.

Priče o okolini i pojedinim područjima znanja- prenose informacije o prirodi i životu ljudi te omogućuju spoznavanje novoga i pomažu u snalaženju u novoj sredini.

Problemske priče- pomažu djetetu kod socijalizacije, kod rješavanja sukoba, prevladavanja strahova i prepoznavanju osjećaja.

Fantastične priče- razvijaju maštu i kreativnost.

Bajke- prenose životno iskustvo i mudrost te pokazuju kako dobro može pobijediti zlo, a najprimjerenije su za uvježbavanje umijeća pričanja priča jer dolaze iz usmene tradicije (Velički, 2013).

Umjesto postavljanja pitanja nakon čitanja bajke ili priče, možemo ih istraživati kroz centre aktivnosti. U centru za istraživanje priče možemo djeci ponuditi memory s likovima iz priče ili sličice koje prikazuju radnju priče, a koje je potrebno posložiti redoslijedom kako se pojavljuju u priči. U dramskom centru bi djeca koja žele mogla podijeliti uloge i odglumiti priču ili bajku. U stolno manipulativnom centru djeca mogu igrati različite društvene igre, izrađivati likove od plastelina ili drugih

materijala i sl. U likovnom centru može se crtati ili slikati različitim tehnikama. U glazbenom centru mogu istraživati ritam, dinamiku itd. Centri aktivnosti se mogu izmjenjivati po potrebama i željama djece (Gabelica, Težak, 2017).

2.2. Pripovijedanje

Pripovijedanje je složena sposobnost koja zahtijeva strukturiranje i jezično oblikovanje priče, a za to je potrebno da pripovjedač posjeduje određene kompetencije. Pripovjedač bi trebao znati svoje slušatelje „uvući“ u priču, a da bi ti postigao potrebno je koristiti pokrete, geste i mimiku.

Za pripovijedanje gestama potrebno je unaprijed pripremiti geste, a one mogu biti pokreti ruku, nogu, glave ili cijeloga tijela istodobno. Neke geste mogu biti naglašenije, a neke će biti samo ekspresija lica i sl. Geste bi trebale pratiti i odgovarati priči, ali ih ne treba činiti tijekom cijelog pripovijedanja. Kod pripovijedanja možemo koristiti i formule (riječi, rečenice, fraze, pjesme ili dijaloge koji se ponavljaju). Njima se postiže ritam priče i prepoznatljiva struktura. Osim pripovijedanja u kojem samo pripovjedač izvodi geste, može se pripovijedati i na način da slušatelji, odnosno djeca, zajedno s pripovjedačem izgovaraju neke dijelove teksta ili izvode geste.

Pripovijedanje također možemo obogatiti mirisima i okusima. U nekim pričama postoje biljke kao likovi, a u nekima se samo spominju. Pomoću različitih rekvizita, primjerice mirisa određenih biljaka, možemo naglasiti scene u kojima se lik susreće s biljkama ili nešto miriši. Ako postoji mogućnost, možemo pripremiti i priču s okusima u kojoj bi rekviziti bili voće, kolačići i sl. Pritom je važno paziti da nas rekviziti ne udalje od priče (Gabelica i Težak, 2017).

2.3. Rituali i sredstva u pričanju

Čitanje ili pripovijedanje bi se trebalo uvijek odvijati u ugodnoj atmosferi. Preporučuje se čitanje u krugu gdje se slušatelji udobno smjeste na tepihu. Možemo koristiti posebne svjetiljke, jastučice, mirisne štapiće i svijeće (Gabelica, Težak, 2017).

Djeca su danas preplavljena vizualnim dojmovima i nekad je teško privući njihovu pozornost. Zbog svih vizualnih dojmova potrebno je omogućiti djeci prostor za

govor i mjesto tišine, te omogućiti i poticati aktivno slušanje. U tome nam može pomoći korištenje rituala.

Primjer rituala kod pričanja priče:

Pozorno slušati i umiriti se često je i za odrasle težak zadatak. Putujući pripovjedači iz davnina također su koristili rituale- paljenje svijeće ili vatre, napjevi ili posebni stihovi. Pričanje djeci možemo započeti pjevajući ovu pjesmicu pri ulasku u sobu u kojoj će biti pričana priča:

Otvorajte vrata

Sva od čudnog zlata

nek sad naš put započne

u zemlju bajki vodi me.

Početak priče potrebno je unaprijed osmisliti i pripremiti, a on ovisi o pripovjedaču i samoj priči. Priču možemo započeti uz vježbe zamišljanja, a možemo i koristiti neke od glazbenih instrumenata i pitati djecu o tim tonovima. Kraj također moramo jasno odrediti već postojećom formulom ili pjesmicom, npr.

I najljepša priča prođe,

Ko što prođe svaka sreća,

Al je uvijek sretan onaj

Tko se priče dugo sjeća.

Pitanje koje ostaje nakon pričanja priče je kako ispričano produbiti i učiniti još životnijim. Nakon pričanja treba ostaviti prostora za emocionalnu stanku i spontano izražavanje doživljaja. Kako najbolje produbiti ispričano možemo prepoznati tako što ćemo promatrati djetetovo izražavanje doživljaja, bilo to govorenjem, crtanjem, slikanjem, dramatizacijom i sl. Pričanje priče za dijete će biti veselje samo ako osjeća da se priča baš njemu, pripovjedač nastoji zorno predložiti ono što priča i ako prati djetetove spontane reakcije, te ako je sposoban zadržati radost koju dijete osjeća prilikom slušanja priče. Priče i bajke moguće je produbiti kroz slobodnu igru, spontani razgovor i podsjećanje na primjere iz priče (Velički, 2013).

3. Ozvučena priča

Priču možemo obogatiti šumovima, zvukovima ili glazbom. Pripovijedanje je efektivnije ako ga izvodimo s glazbenom podlogom a određenim dijelovima priče dodamo zvučne efekte uz pomoć jednostavnih instrumenata ili raznolikih predmeta. Zvukove možemo proizvesti samo, riječima, glasanjem i uz pomoć djece. Zvučno obogatiti možemo gotovo svaku priču, samo je potrebno dobro ju iščitati i odrediti koji će zvukovi biti dominantni u kojem dijelu priče (Gabelica i Težak, 2017).

Priču ili bajku možemo obogatiti zvukovima i tonovima. Postoje mnogi instrumenti koji oponašaju zvukove iz prirode, a za koje nije potrebna glazbena naobrazba. Te instrumente pripovjedač upotrebljava kao potporu pričanju, a nakon pričanja ih i djeca mogu koristiti. Neki od instrumenata koje možemo koristiti su zvečka, šuškalica, trianql, kalimba (afrički instrument od drva i tankih metalnih listića), drveni ksilofon, kišni štap, oceanski bubanj, zavijajuća cijev (zvuk poput jakoga vjetra) itd. U priču se također može ubaciti pjesma umjesto formule ili započeti ili završiti priču pjesmom.

Slika 2. Kalimba²

²(https://www.thomann.de/gb/thomann_tk17_r_kalimba.htm, stranica posjećena 28.08.2018.)

Slika 3. Kišni štap³

Riječi koje nastanu oponašanjem prirodnih zvukova: fijukati, urlikati, šumoriti, grgljati, tapkati, klepetati, tuliti, graktati itd. vesele djecu i potiču ih na stvaranje novih riječi koje će djeca možda sama osmisliti (Velički, 2013).

Gabelica i Težak (2017) koriste termin *zvučna priča* za svaku audiopriču koja se sastoji od zvukova, šumova i tonova. Zvučna priča predstavlja izvrsnu vježbu slušanja koja može pružiti i odlično imerzivno iskustvo. Primjerice priča koju nazovemo *Rano jutro* može se sastojati od zvukova hrkanja, zijevanja, škripanja kreveta, pranja zubi i sl. Pomoću zvučne priče pričamo priču ili opisujemo neke scene zvukovima, a one mogu biti od vrlo jednostavnih do kompleksnih. Zvučna priča može imati uvod, zaplet i rasplet, a nakon slušanja djeca mogu prepričati ono što su čula. Zajedno s djecom možemo pokušati stvoriti vlastitu zvučnu priču te ju i snimiti (Gabelica i Težak, 2017)

3.1. Zvučni pejzaž

Zvučni pejzaž (eng. *Soundscape*) označava zvuk ili kombinaciju zvukova koji proizlaze iz okoliša. Termin *Soundscape* osmislio je R. Murray Schafer, kanadski skladatelj. Zvučni pejzaž vrtića sačinjen je od niza zvukova koje u jednom trenu

³(<https://www.musicmotion.com/Ethnic-Folk-Whistles/cactus-rainstick-mini.asp> stranica posjećena 28.08.2018.)

možemo čuti u vrtiću- smijeh, govor, koraci, pjesma i sl. Pejzaž morske obale bi se sastojao od zvukova valova, zrikanja zrikavaca itd. Zvučni pejzaž može predstavljati i zvučni zapis odnosno snimku ili izvedbu zvukova kojima doživljavamo određeni akustični okoliš. Osim što stvaramo određeno ozračje, njime i utječemo na dublju imerziju tijekom slušanja priče (Gabelica i Težak, 2017).

3.2.Primjeri zvučnih igara

Lov na zvukove

Ova igra može se igrati u vrtiću ili na igralištu. U prvom dijelu djeca pamte pojedine zvukove u okolini, pažljivo oslušuju i pokušavaju raspoznati što veći broj zvukova. Nakon toga zajedno nabrajamo zvukove koje smo čuli, a djeca koja znaju, mogu ih i zapisati. Tijekom slušanja možemo usmjeravati djecu da oslušuju i one tiše, manje primjetne zvukove. „Ulovljene zvukove“ možemo kasnije tražiti u pričama koje budemo čitali.

Prepoznavanje zvukova

Potrebno je unaprijed pripremiti nekoliko različitih sredstava kojima ćemo proizvoditi zvuk, primjerice materijale koji mogu proizvesti zanimljive zvukove, te instrumente koje imamo u vrtiću. Primjerice, možemo koristiti plastične vrećice, papir, ključeve, zvečke, triangel, udaraljke, ali možemo i pljeskati i pucketati prstima. Djeca zatvorenih očiju oslušuju zvukove koje mi proizvodimo pripremljenim materijalima dok se krećemo po sobi. Ovom vježbom razvija se koncentracija i slušanje, a ove materijale možemo kasnije koristiti u ozvučivanju teksta.

Zvučna pamtilica

U kartonske kutijice stavimo različite materijale, a u dvije kutijice stavljamo isti materijal u jednakoj količini. Od materijala možemo koristiti kukuruz, grah, rižu, perle, novčiće, sjemenke i sl. Kutijice zatim stavimo na stol, a djeca trebaju pronaći dvije kutijice koje proizvode iste zvuk. Druga varijanta ove igre je da jedan dio para na sebi ima naslikanu sličicu određenog pojma, a drugi nosi početno slovo pojma opisanog na njegovom paru.

Digitalna zvučna pamtilica

Pamtilicu sa zvukovima možemo izraditi i uz pomoć programa za izradu *memory* igara ili mrežnih stranica pomoću kojih možemo online izraditi pamtilice. U izradi možemo koristiti zvukove koji su povezani s pričom koju smo čitali, možemo i koristiti zvukove koji su njima slični. Na taj način djeca vježbaju raspoznavanje zvukova sličnih frekvencija, što kasnije može biti korisno za raspoznavanje glasova u hrvatskome jeziku (č, ć, š, r).

Ponavljjanje tonova

U ovoj igri djeca ponavljaju tonove koje su čuli, koje im otpjevmo ili odsviramo. Možemo izgovarati riječi, rečenice ili stihove na različite načine- glasno, tiho, brzo sporo, visokim ili dubokim glasom.

Poezija u pokretu i zvuku

Djeca mogu stvoriti zvučni pejzaž pljeskanjem, pucketanjem prstiju, udaranjem prstiju ili šake od stol itd. Na taj način možemo proizvoditi zvuk padanja kiše, oluje i sl. Ova metoda može se koristiti kod čitanja proznih, poetskih tekstova u kojima neke dijelove možemo pretvoriti u zvukove (Gabelica i Težak, 2017).

3.3. Stvaranje priče uz pomoć osjetila sluha

- Pogađanje i imenovanje zvukova (što ili tko proizvodi određeni zvuk)
- Osmisliti priču koja zuji, lupa ili grmi i sl.
- Zvučni memory
- Pronaći različite instrumente i osmisliti redoslijed zvukova, a s djecom osmisliti priču koja prati zvukove ili obrnuto (Velički, 2013).

3.4. Vježbe za povezivanje pokreta, zvuka, riječi i teksta

- Potpuna tišina

Djeci kažemo da se umire i oslušuju zvukove oko sebe. Pitamo ih možemo li stvoriti potpunu tišinu. Zaključujemo da u potpunoj tišini možemo čuti svoje disanje i otkucaje srca, te da je svijet oko nas ispunjen zvukom.

- Zvuk bez pokreta

Djeci kažemo da pokušaju proizvesti zvuk bez pokreta. Većina njih će zauzeti miran stav i izgovarati neke glasove. Kada nekoliko puta pokušaju, zajedno ćemo zaključiti da je to nemoguće jer proizvodnja glasa uzrokuje titranje glasnica.

- Pokret bez zvuka

Djeci kažemo da pokušaju napraviti neki pokret bez proizvodnje zvuka. Nakon nekoliko pokušaja zaključit ćemo da je i to nemoguće jer svaki pokret proizvodi zvuk, pa makar i tihi.

- Ozvučivanje pokreta

Djeci pokazujemo pokrete, a oni trebaju osmisliti zvuk koji bi odgovarao tom pokretu, npr. rukama udaramo u zrak u zrak kao bubanj, a zvuk koji bi odgovarao je npr. *dum!*

- Imenovanje zvukova

S djecom pokušavamo pronaći riječi koje najbolje opisuju određene zvukove, npr. zvuk automobilske trube trube bi opisali kao „glasna, para uši“. Nakon toga osmišljavamo riječ kojom bi opisali takav zvuk, npr. bockavo, kričavo itd. U opisu se možemo pozvati i na druga osjetila npr. mekani i hrapavi glas, tamni zvuk itd.

- Pokretom opisujemo zvukove

Djeci kažemo da izgovore „Dobar dan“ na različite načine- glasno, tiho, duboko, visoko itd. te da uz to naprave nekakav pokret. Nakon toga će na isti način izgovarati svoje ime te pokretom pratiti ritam svoga imena.

- Ozvučivanje teksta

Tokom čitanja ulomka iz knjige ili slikovnice zajedno s djecom osmišljavamo zvukove kojima bi mogli pratiti tekst.

- Tekst u pokretu

Djeca tokom čitanja priče neke dijelove mogu dramatisirati tj. pokazati pokretom.

- Tonsko slikanje

S djecom odaberemo instrumente kojima bi popratili kretanje nekih likova, npr. za neke opasne likove biramo instrumente koji proizvode duboke tonove.

- Korelacija s likovnom kulturom

Za vrijeme likovnih aktivnosti nakon čitanja neke priče, negativne likove možemo slikati tamnijim bojama, a pozitivne toplijim bojama (Gabelica, Težak, 2017).

3.5. Onomatopejsko ozvučivanje pjesme

Neke pjesme zahtijevaju da ih se čita osjećajno i polako, dok je veliki broj pjesama potrebno čitati brzo i dinamično. Pjesme možemo popratiti različitim instrumentima, neke možemo čitati brzo, polako ili na djeci humorističan način (kao TV reporter, sportski komentator i sl.), a neke pjesme su pune zvučnih pjesničkih slika i potrebno ih je dodatno ozvučiti.

Sljedeća tablica prikazuje primjer kako ozvučiti pjesmu Grigora Viteza *Što hukće lokomotiva*. Ovakvo ozvučivanje pjesme prikladno je za djecu starijih dobnih skupina ili školsku djecu. Djecu podijelimo u 3 ili 4 skupine, a zadatak skupina je da u dogovoreno vrijeme izgovaraju glasove kojima će se stvoriti zvukovi slični onima koje proizvodi vlak (Gabelica i Težak, 2017).

Tekst pjesme	1. skupina	2. skupina	3. skupina
Uh!	Izgovara riječi.	x	x
Uh!	X	Izgovara riječi.	x
Uh! Uh!	Zajedno izgovaraju riječi.	Zajedno izgovaraju riječi.	Zajedno izgovaraju riječi.
(stanka u recitaciji)	Prvo sporije, a zatim brže izgovaraju glasove:	x	x

	Čk-čk-čk-čk...		
Krećem Krećem Pa sve brže Pa sve brže Željezne me noge drže	Nastavljaju izgovarati glasove.	x	x
Oho! Hoho! Oho! Hoho!	Zajedno izgovaraju riječi.	Zajedno izgovaraju riječi.	Zajedno izgovaraju riječi.
(stanka u recitaciji)	Nastavljaju izgovarati glasove: Čk-čk-čk-čk...	Počinju sporije izgovarati glasove: Bum-bum-bum- bum...	x
(stanka u recitaciji)	Čk-čk-čk-čk...	Bum-bum-bum- bum...	Počinju oponašati zvuk sirene na vlaklu: Ću-ću-ću-ću
Treba stići Brže ići Pokraj žita Nek se hita	Izgovaramo glasove u dogovorenom tempu.	Izgovaramo glasove u dogovorenom tempu.	Izgovaramo glasove u dogovorenom tempu.
Pokraj šuma Pokraj drumu Pokraj sela Grada bijela Kroz tunele Poput strijele Preko mosta Nikad dosta...		Moguća izmjena glasova u dogovorenom trenutku, npr. Tralala-tralalala- tralalala	Povremeno moguća izmjena glasova po dogovoru.
	Pred kraj pjesme postupno usporavamo. Prva	Nakon prve skupine druga skupina se postupno utištava, pa	Nakon što se druga skupina stiša, treća skupina zadnju put

	skupina prestaje sa zvukovima.	zatim tišim glasom nastavlja: Tr-la Tr-la Tr-la, sve dok pjesma ne prestane.	oponaša zvuk sirene (Ću-ću! Ću-ću!)
--	-----------------------------------	---	--

Tablica 1. Onomatopejsko ozvučivanje pjesme Grigora Viteza *Što hukće lokomotiva* (Gabelica i Težak, 2017)

ZAKLJUČAK

Prema svemu navedenom možemo zaključiti da je dječje odrastanje i razvoj kompleksno područje na kojem je potrebna dobra suradnja svih osoba koje su u svakodnevnom doticaju s djetetom. Da bi djeca razvijala sve svoje mogućnosti potrebno je odrastanje ispunjeno kvalitetnim sadržajima te sloboda i kreativnost u izražavanju njihovih misli i osjećaja od najranije dobi

Uz brojne sadržaje kojima se može poticati dječje stvaralaštvo i kreativnost, glazba je područje u kojemu se dijete može izraziti na najraznovrsnije načine. Dječje glazbeno stvaralaštvo nikada se ne smije sputavati jer ono utječe i na druge aspekte djetetova razvoja. Kako u vrtićkom, tako i u obiteljskom okruženju potrebno je izlagati dijete kvalitetnim sadržajima i samim time poticati ga na razvijanje kritičkog stava. Sadržaji koji se nude djeci trebaju biti poticajni i slobodno izabrani od strane djeteta, u skladu s njegovim željama i sposobnostima. Kroz ozvučenu priču djeca upoznaju različite umjetnosti, a sam proces nastajanja ozvučene priče potiče cjeloviti razvoj djeteta. Ozvučena priča rezultat je suradnje odgojitelja i djece putem koje djeca izražavaju svoj kreativni potencijal. Djecu veseli oponašanje zvukova iz prirode i riječi koje time nastaju, a to ih potiče da samostalno istražuju i stvaraju nove zvukove. Ozvučenu priču i druge glazbene aktivnosti potrebno je provoditi što češće jer razvojem kreativnosti, kroz istraživanje okoline, djeca uče rješavati probleme na novi i originalni način i tako se lakše nositi s budućim životnim izazovima.

4. Literatura

Bačlija Sušić, B., Fišer, N. (2016). Obogaćivanje glazbenog doživljaja i izražaja djece rane i predškolske dobi tradicijskim stvaralaštvom. *Nova prisutnost*, XIV(1), str. 107-125.

Bačlija Sušić, B. (2018). Glazbene kompetencije odgojitelja u svjetlu samorefleksije studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 20(1) str. 113-129.

Borota, B., Gortan-Carlin, I.P. (2016). Suvremeni pristupi glazbeno darovitoj djeci rane i predškolske dobi. Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, 2016, str. 69-77.

Gabelica, M.i Težak, D. (2017). *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Učiteljski fakultet

Majsec Vrbanić, V. (2009). Poticanje glazbom i njezinim elementima. *Dijete, vrtić, obitelj*, 15(56),str. 20-24.

Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina*, 7(1), str. 73-87.

Oussoren, Ragnhild A. (2008). *Ples pisanja za najmlađe*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.

Petrović – Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj, slikovnica: akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alineja

Radoš, K. (2010). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike.

Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: Alfa

Vidulin, S. (2016). Glazbeni odgoj djece u predškolskim ustanovama: mogućnosti i ograničenja. *Život i škola*, LXII(1) str. 221-234.

Hallam, S. Moć glazbe. PRS for music. Institut za obrazovanje Londonskog Sveučilišta, 2003.

http://www.zamp.hr/uploads/documents/korisnici/ZAMP_brosura_Moc_glazbe.pdf

(stranica posjećena 12.07.2018.)

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam ja, Katarina Petričević, studentica 2. godine redovnog diplomskog sveučilišnog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, samostalno napisala diplomski rad istražujući literaturu koju sam, kako je i propisano navela.

Katarina Petričević